

АГРАРНІ ВІДНОСИНИ НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ УКРАЇНИ У ПОРЕФОРМЕНІЙ ПЕРІОД

Ковдік В.В.

Селянська реформа 1861 р. у Російській імперії, не дивлячись на те, що була проведена в інтересах крупних поміщиків, мала суттєві наслідки у галузі господарювання, духовній сфері та суспільному прогресі в цілому.

Землеволодіння у пореформеній Росії розвивалось у двох формах: приватній та общинній. В Україні общинна форма землеволодіння не була розвинена: на Лівобережжі близько 70 % селян вели одноосібне господарство.

Землі Російської імперії були поділені на три природно-кліматичні зони: чорноземну, нечорноземну і степову що обумовило розміри земельних наділів. За статистичними даними 1905 р. за пореформеній період у руках дворян була зосереджена більшість земель: у Крелевецькому повіті їм належало 53%, Глухівському – 77,7%, Конотопському – 43,2%.

Капіталістичні відносини у Російській державі сформувались вже до 80-х років XIX сторіччя у більшій половині сільськогосподарської галузі, друга ж частина залишалася кріпосницькою, заснованою на відробітках, іздольщині, обробці землі селянським реманентом. Малоземелля та безземелля селян зумовлювало зростання вільнонайманої праці.

Розвиток аграрного сектору після реформи визначався в першу чергу станом внутрішнього і зовнішнього хлібних ринків. В країні відбулася диференціація території держави у сільськогосподарському відношенні: визначилися споживаючі та виробляючі хлібні райони. Країна мала досить великий внутрішній хлібний ринок, характерною особливістю якого була його неможливість вмістити запропонований до продажу хліб.

У другій половині XIX сторіччя йшов процес інтенсифікації вивозу хліба за кордон. Ціни на хліб на зовнішньому ринку зростали значно, але не в такій мірі, як російський експорт. Умови зовнішнього сільськогосподарського ринку особливо в перші два десятиріччя після реформи були досить благодатними.